

Kvinna och skilsmässa

Det finns olika orsaker till skilsmässa och även om en skilsmässa sällan löser alla problem kan den vara den enda lösningen på ett konfliktfyllt äktenskap. Det är inget lätt steg att ta och de praktiska problemen kan kännas oöverstigliga. Här får du hjälp att hitta i djungeln av myndigheter och organisationer.

Då tanken på skilsmässa har väckts finns det många olika steg i processen:

Samtal med tredje person närvarande

Det är inte längre obligatoriskt med medling före en skilsmässa, men det är bra att försöka reda ut problemen under medverkan av en tredje person. Dels kanske man kan se problemen ur en ny synvinkel, dels brukar grälen hålla sig på en sakligare nivå då en utomstående person medverkar. Också om samtalen inte leder till försoning är förutsättningarna för en mer konstruktiv framtida kommunikation ofta bättre om paret genomgått samtal med tredje person före och under skilsmässan. Det skapar i längden fördelar för de eventuella barnen då föräldrarnas förmåga att klara av skilsmässan förbättras. På många orter finns även möjlighet till par- eller skilsmässoterapi. I förebyggande syfte kan det vara bra för parförhållandet att man deltar i någon/något av de kurser och veckoslutslägar som ordnas av bl.a. församlingar.

Vänd dig till: din församling, stadens/kommunens familjerådgivare (eller motsvarande) eller eventuellt privat. Enligt lagen skall varje kommun erbjuda avgiftsfri familjerådgivning, men i praktiken kan köerna vara långa och alltid erbjuds inte samtalshjälp på svenska även om kommunen är skyldig att göra det.

Hur göra med barnen?

Om det finns minderåriga barn, är det bra att komma överens om vårdnaden, boendet, umgängesrätten och underhållsbidraget redan innan eller då ansökan om skilsmässa lämnas in. Allra senast då den slutliga skilsmäsoansökan lämnas in bör man ha ett avtal. Avtalen är gällande då de har fastställts hos kommunens/stadens socialnämnd, i praktiken av dess barnatillsyningsman. En utredning om barnens åsikter görs beroende på deras ålder. Är parterna inte överens besluter tingsrätten om vårdnad, umgängesrätt och underhåll.

Vårdnad, boende

Ett äkta par har gemensam vårdnad och den situationen förändras inte i och med skilsmässa, om man inte kommer överens om en förändring. Alternativt kan den ena föräldern anhålla om ensam vårdnad via rätten. Vårdnad och boende är två olika saker. Även om föräldrarna har gemensam vårdnad kan barnet bo huvudsakligen hos den ena eller lika mycket hos båda föräldrarna. Den gemensamma vårdnaden aktualiseras genom att båda föräldrarnas tillstånd behövs bland annat vid byte av barnets namn eller religion, öppnande av bankkonto och passansökan (polismyndighet har möjlighet att kringgå).

Om man har gemensam vårdnad får den ena föräldern inte flytta med barnen från det gemensamma hemmet utan den andras medgivande.

Vårdnadsformen påverkar inte barnets vardag nämnvärt och är inte relaterat till umgänget (umgänge fastställs oberoende av vårdnadsform). Gemensam vårdnad kan kännas viktig för den förälder som inte bor med barnet. Barnen kan vara skrivna endast på en adress. Man talar om boendeförälder och umgängesförälder, även om barnen bor lika mycket med båda föräldrarna.

Umgänge

Det är viktigt att barnet bibehåller kontakten till båda föräldrarna. Därför är det i regel bra att ha ett tydligt och specificerat avtal om hur umgänget skall ske. Barnets ålder spelar stor roll. För små barn är det bättre med tätt umgänge, äldre barn klarar av att vara längre ifrån den andra föräldern. Den tidigare så vanliga vartannat veckosluts-modellen har kompletterats av många individuella modeller. Barnets ålder, avståndet mellan hemmen, föräldrarnas arbetstider (t.ex. skiftesarbete) påverkar umgänget.

Underhåll

Socialmyndigheterna fastställer inte underhållsbidragets storlek, utan det är ett avtal mellan föräldrarna som bekräftas av barnatillsyningsmannen. Denne kan hjälpa i förhandlingarna, ge förslag på rimligt underhållsbidrag och övervakar barnets intressen. Underhållsbidraget fastslås alltid från fall till fall. Enligt lagen inverkar barnets behov av underhåll och båda föräldrarnas underhållsförmåga dvs. ekonomiska situation, liksom antalet övriga minderåriga barn inom familjen på underhållsbidragets storlek. Dessutom påverkas bidraget av hur mycket barnet vistas hos vardera föräldern. Justitieministeriet har gjort ett hjälpmedel för att beräkna underhållsbidraget. Underhållet löper, med indexförhöjningar, i allmänhet tills barnet fyller 18 år. Ett barn som har fyllt 18 år kan även ha rätt till utbildningsbidrag om det studerar.

Om föräldrarna inte kan komma överens om underhållsbidraget bör ärendet föras till rätten. Det lönar sig för boendeföräldern att göra det så snabbt som möjligt eftersom det vanligtvis betalas retroaktivt från den tidpunkt då ansökan till rätten har gjorts.

Om den förälder som borde betala underhåll för barnet (den underhållsskyldiga) inte gör det, kan underhållet utmätas. Boendeföräldern ska då kontakta tingsrätten som sköter utmätningen. Ifall den underhållsskyldiga föräldern, trots överenskommelse, inte kan eller vill betala underhållsbidrag för barnet, och det inte kan utmätas, kan boendeföräldern ansöka om underhållsstöd från kommunen (från 1.1.2009 FPA). Underhållsstöd kan också betalas ifall man inte kunnat fastställa underhållsbidrag för att den underhållsskyldiga är betalningsoförmögen, eller ifall det fastställda underhållet är lägre än underhållsstödets fulla belopp. Ifall underhållsstöd beviljas övergår indrivningen av underhållsbidragen till socialnämnden. Underhållsstöd kan betalas tills barnet fyller 18 år.

Vänd dig till: kommunens/stadens barnatillsyningsman. Information finns på Justitieministeriets och kommunernas hemsidor

Vad händer med det gemensamma hemmet?

Makarna kan under betänketiden bo tillsammans eller skilt. Det finns många modeller för hur boendet kan utformas och ingen modell är väl mera rätt än en annan utan man skall tänka på

speciellt barnens bästa. Det kan dock visa sig vara ansträngande för alla parter att bo tillsammans under betänketiden. Man kan även göra tillfälliga avtal om boendet tills skilsmässan är klar.

Hur skall egendomen delas?

Det är bra att börja diskussionen om hur egendomen skall delas så tidigt som möjligt. Juridiskt görs avvittringen (delningen) och undertecknas då äktenskapsskillnadsärendet är anhängigt, det vill säga då skilsmäsoansökan är inlämnad och rätten sänt parterna meddelande om detta. Man utgår alltid från hur egendomssituationen såg ut när ansökan om skilsmässa lämnades in. Lagen säger ingenting om när avvittringen ska ske, men om man skjuter upp den försvåras egendomens värdering. Och om man inte förrättat avvittringen och den ena maken avlider så blir exmaken delägare i den avlidne makens dödsbo. Även om makarna har äktenskapsförord bör avvittring göras om det finns egendom som är underkastad giftorätt.

Vänd dig till: jurist vid behov, rättshjälpsbyrån i kommunen/staden

Kan maka eller make få underhållsbidrag?

Underhåll till maka eller make är mycket ovanligt nuförtiden men inte helt omöjligt för att trygga uppehållet om den ena av makarna har mycket låga eller inga inkomster. Det kan till exempel gälla under en övergångstid i samband med skilsmässan. Avtal om underhållsbidrag sker mellan makarna och fastställs av socialnämnden så att det kan verkställas av myndighet. Ifall makarna inte uppnår överenskommelse kan ärendet föras till rätten.

Vänd dig till: jurist vid behov

Skilsmäsoansökan

Man ansöker om skilsmässa vid tingsrätten, där makarna gemensamt eller den ena maken ensam lämnar in en ansökan. Ifall den ena maken ensam lämnar in ansökan delger tingsrätten den andra maken skilsmäsoansökan. Rättens kansli kan ge närmare anvisningar. Därefter följer en sex månader lång betänketid som börjar då en gemensam ansökan lämnats in eller då den ena makens ansökan delgivits den andra. En skild ansökan bör inlämnas för den slutliga skilsmässan tidigast sex månader och senast inom ett år efter att betänketiden börjat, annars förfaller ansökan. Har man bott skilt i minst två år bifogas hemortsintyg (som fås från magistraten) och betänketiden bortfaller.

Vänd dig till: tingsrättens kansli

Och vad händer sedan?

Barn

Barnets väl och bästa är det viktigaste efter skilsmässan. Barnet har (också enligt lagen) rätt till båda föräldrarna. Risker för barn vid skilsmässa kan bl.a. vara konflikter mellan föräldrar, att förlora kontakten till den ena föräldern och fattigdom. Närstående vuxna, t.ex. mor- och farföräldrar, gör klokt i att ställa sig utanför konflikterna mellan föräldrarna och i stället fokusera på barnet som behöver stöd och andra trygga vuxna.

Vuxna

För att orka med alla de utmaningar livsförändringen innebär är det viktigt att också tänka på sig själv. Prata med vänner, se till att äta vettigt, motionera och vara ute i friska luften. Sök samtalshjälp t.ex. på familjerådgivningen ifall det finns behov av att tala med en utomstående.

Nätverk

Efter skilsmässan förlorar de vuxna ofta en del vänner – nya behövs. Därför kan både barnen och de vuxna efter skilsmässan behöva stöd av personer som också genomgått skilsmässa. Det finns flera organisationer som erbjuder stöd och ordnar gruppträffar och kurser även lokalt.

Också på nätet hittar man diskussionsforum.

Ekonomi

Det är viktigt att få livet i balans – även ekonomin. Den personliga ekonomin sätts ofta på prov efter skilsmässan. Det är därför viktigt att kartlägga sina inkomster och utgifter. Man bör också noga överväga hur stora lån man klarar av, inkomsterna sjunker ju i allmänhet betydligt för båda parter.

Stödformerna såsom ensamförsörjartillägg och bostadsbidrag från FPA kan man ansöka om. Även dagvårdsavgift kanske kan justeras eftersom endast boendeföräldrarnas inkomster tas i beaktande. Den underhållsskyldige föräldern har rätt till ett skatteavdrag.

Vänd dig till: På vår hemsida www.martha.fi hittar du information om och/eller länkar till bl.a.:

Förbundet för ensamförsörjare och föräldrar med gemensam vårdnad

Församlingarnas familjerådgivningar

Centralförbundet för barnskydd

Marthaförbundets ekonomirådgivare

Liten ordlista

barnatillsyningsman	kommunanställd som har hand om bl.a.: vårdnad om barn, barnets boendeförhållanden, umgängesrätt, underhåll av barn och fastställer avtalen mellan föräldrarna
familjerådgivare	kommun- eller församlingsanställd som diskuterar med och försöker hjälpa föräldrarna att lösa familjens problem
socialarbetare	kommunanställd som till exempel kan arbeta som familjerådgivare eller inom barnskyddet
boendeförälder	den förälder barnet är skrivet hos
umgängesförälder	den förälder barnet inte är skrivet hos
underhåll	försörjning, uppehålle
underhållsbidrag	penningssumma som den ena föräldern betalar för barnets underhåll
underhållsstöd	penningssumma som kommunen (FPA fr.o.m. 1.1.2009) betalar för barnets underhåll som komplement till eller i st.f. underhållsbidraget
avvittring	delning av makarnas egendom då äktenskapet upplöses

Finlands svenska Marthaförbund r.f.